

Projekts LIFE-IP LatViaNature

Meža pilotprogrammas “DZĪVAIS MEŽS” MONITORINGA INSTRUKCIJA

2024

Saturs

Ievads.....	3
Monitoringa veikšana un atskaites iesniegšana.....	4
Atskaites aizpildīšana par A1 apakšprogrammu (biotopu saglabāšana).....	5
Atskaites aizpildīšana par A2 apakšprogrammu (biotopu veidošana).....	7
Atskaites aizpildīšana par B apakšprogrammu (dabai draudzīga mežsaimniecība)	9

1.pielikums. Atskaites veidlapa A1 (biotopu saglabāšana).

2.pielikums. Atskaites veidlapa A2 (biotopu veidošana).

3.pielikums. Atskaites veidlapa B (dabai draudzīga mežsaimniecība).

ievads

Pilotprogrammas “Dzīvais mežs” (turpmāk – “Programma”) mērķis ir veicināt dabas daudzveidības saglabāšanu Latvijas privātajos mežos. Programma paredz, ka meža īpašnieks iesaistās meža bioloģiskās daudzveidības izzināšanā un saglabāšanā, kā arī piedalās meža dabas daudzveidības ikgadējā novērtēšanā (monitoringā).

Monitoringa veikšana ir nepieciešama, lai meža īpašnieks un Programmas īstenotāji varētu novērtēt izmaiņas meža dabas daudzveidībā, kas radušās Programmas darbības laikā.

Šīs instrukcijas uzdevums ir Programmas dalībniekiem sniegt informāciju, kā veicams **ikgadējais monitorings meža dabas daudzveidības novērtēšanai Programmas ietvaros**.

Instrukcija sagatavota, ņemot vērā Latvijas Universitātes 2023.gadā izstrādātās “Meža biotopu apsaimniekošanas vienkāršotā monitoringa metodikas” vērtējamus mežaudzes parametrus.

Ja Jums rodas jautājumi par šo instrukciju, lūgums vērsties Dabas aizsardzības pārvaldē:

Ivars Leimanis, tel. 29277642, ivars.leimanis@daba.gov.lv vai dzivaismezs@daba.gov.lv

Monitoringa instrukcija apstiprināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes 30.05.2024. rīkojumu Nr. 1.1/80/2024.

Projekts “Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija” (LIFE19IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu. Informācija atspoguļo tikai projekta LIFE IP LatViaNature īstenotāju redzējumu, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra nav atbildīga par šeit sniegtās informācijas iespējamo izmantojumu.

Monitoringa teritorija

Līguma par dalību Programmā 2. punktā ir uzskaitīti meža nogabali, kas uzņemti Programmā. Līguma 1. pielikumā pievienota karte, kurā grafiski atspoguļoti uzņemtie nogabali, kā arī norādīta atbilstošā apakšprogramma (A1 – biotopu saglabāšana; A2 – biotopu veidošana; B – dabai draudzīga mežsaimniecība).

Katrai apakšprogrammai ir izveidota atsevišķa monitoringa atskaites forma:

- A1 (biotopu saglabāšana) – 1. pielikums;
- A2 (biotopu veidošana) – 2. pielikums;
- B (dabai draudzīga mežsaimniecība) – 3. pielikums.

Par katru **A1** apakšprogrammā iekļauto meža biotopu (var ietilpt vairāki nogabali) dalībnieks aizpilda **vienu atskaiti**.

Par katru **A2 un B** apakšprogrammā iekļauto meža nogabalu dalībnieks aizpilda **atsevišķu atskaiti**.

Monitoringa veikšana un atskaites iesniegšana

Monitoringa veikšana veicama **vienu reizi gadā laika periodā no 1. maija līdz 30. novembrim**. Dalībnieks (meža īpašnieks) monitoringu veic, aizpildot atskaites formu (skatīt nākamās sadaļas).

Ja attiecīgajā gadā plānota mežsaimnieciskā darbība, tad monitoringu veic pēc iespējas īsāku laiku pirms darbu uzsākšanas. Piemēram, ja novembra mēnesī plānota līgumā (meža apsaimniekošanas plānā) paredzēta mežsaimnieciskā darbība, tad monitoringu ieteicams veikt dažas dienas (nedēļas) pirms darbu uzsākšanas.

Atskaites iesniegšanas termiņi:

- a) Ja attiecīgajā gadā nav plānota mežsaimnieciskā darbība, tad **atskaiti aicinām iesniegt uzreiz pēc monitoringa veikšanas, bet ne vēlāk kā līdz nākamā gada 31. martam**.
- b) Ja attiecīgajā gadā ir plānota mežsaimnieciskā darbība, tad **monitoringu veic pēc iespējas īsāku laiku pirms darbu uzsākšanas (periodā no 1. maija līdz 30. novembrim), bet atskaiti iesniedz 10 darbdienu laikā pēc mežsaimniecisko darbu pabeigšanas**, ņemot vērā, ka atskaite satur arī informāciju par veiktajiem darbiem.
- c) Atskaiti par 2026. gadu iesniedz līdz 2026. gada 31. augustam.

Dalībnieks atskaiti var iesniegt aizpildītu datorrakstā vai aizpildītu ar roku. Atskaiti var parakstīt ar roku vai ar elektronisko parakstu.

Dalībnieks atskaiti iesniedz, to nosūtot uz e-pastu: dzivaismezs@daba.gov.lv

Atskaites aizpildīšana par A1 apakšprogrammu (biotopu saglabāšana)

Atskaite par A1 apakšprogrammu sastāv no divām daļām. Atskaites pirmās lappuses aizpildīšana ir obligāta. Tā satur apliecinājumu, ka līguma darbības laikā biotopā mežistrāde nav veikta (nodrošināta neiejaukšanās), kā arī ir saglabāta buferzona ap biotopu (buferzonā nav veikta kailcirte). Atskaitē jāatbild uz veidlapā norādītajiem jautājumiem – skatīt piemēru zemāk.

Atskaite par dabas daudzveidību mežā (ikgadējais monitorings) pilotprogrammā "Dzīvais mežs" A1 (biotopu saglabāšana)	
Programmas dalībnieks (vārds uzvārds vai nosaukums)	<i>Jānis Bērziņš</i>
Īpašuma nosaukums, novads, pagasts	<i>"Kalniņi", Baltinavas pagasts, Balvu novads</i>
Zemes vienības kadastra apzīmējums	<i>4423 323 0002</i>
Meža kvartāls	<i>1.kvartāls</i>
Nogabali (uzskaita visus A1 nogabalus)	<i>2; 3; 4</i>

Sadaļā "vieta piezīmēm" dalībnieks var norādīt papildus informāciju, kuru tas uzskata par svarīgu meža dabas daudzveidības saglabāšanas kontekstā.

Vieta piezīmēm: <i>Šeit var norādīt informāciju pēc dalībnieka ieskatiem. Piemēram, 3.nogabalā liels skudru pūznis.</i>
--

Atskaites aizpildīšanas datums	<i>20.11.2023.</i>
Paraksts*	<i>Bērziņš</i>
Paraksta atšifrējums	<i>Jānis Bērziņš</i>

A1 apakšprogrammā atskaites otrās lappuses (meža struktūras elementi) aizpildīšana ir brīvprātīga (nav obligāta). Aicinām to aizpildīt, ja Programmas dalībniekiem ir iespējas un interese sekot līdz dabas daudzveidības elementu izmaiņām mežā.

Ja tiek aizpildīta šī sadaļa, dalībnieks novērtē apakšprogrammā uzņemto nogabalu meža struktūras elementus, kas nozīmīgi meža dabas daudzveidības veicināšanā. **Dalībnieks monitoringu veic, izstaigājot attiecīgo biotopu un uzskaitot veidlapā norādītos meža struktūras elementus.**

Meža īpašniekam attiecīgajā biotopā jāuzskaita šādi **meža struktūras elementi**:

- 1) **Mirusī koksne. Uzskaita tikai kokus, kuru diametrs sasniedzis 25 centimetrus** (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db – vismaz 20 cm):
 - a. **kritalas** - izgāzti vai līdz 1 m augstumā nolauzti koki;
 - b. **sausokņi** - stāvoši nokaltuši koki ar zariem;
 - c. **stumbeni** - stāvoši nokaltuši koki bez zariem vai nolūzuši koki augstāk par 1 m virs zemes. Zemē guļošo koka daļu atsevišķi pie kritālām neskaita.
- 2) **Dzeņu sakalti vai dobumaini koki** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsi, t.sk., stumbeni). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai kokiem ar piepēm.
- 3) **Koki ar piepēm** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsi, t.sk., stumbeni). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai dzeņu sakaltiem kokiem.
- 4) **Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki**. Tie ir koki, kuru stumbra diametrs pārsniedz 70 centimetrus (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db pārsniedz 35 cm).
- 5) **Mazi atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita atvērumus, kuros izkrituši aptuveni 4-10 vidēja izmēra koki.
- 6) **Lieli atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita lauces, pārmitas ieplakas, izgāztu koku grupas, u.tml., kuru diametrs ir aptuveni 10-20 metri.

Veidlapas kolonnā "**punktējums**" (**uzskaite**) dalībnieks atzīmē katru konstatēto struktūras elementu. Atzīmēšanas veidu dalībnieks izvēlas pats – var ielikt punktus (svītru) par katru uzskaitīto elementu vai izmantot citu piefiksēšanas metodi.

Kolonnā "**skaits**" norāda, cik attiecīgie elementi nogabalā konstatēti. Zemāk norādītajā piemērā pie kritālām norādīts "8", kas nozīmē, ka nogabalā saskaitītas 8 kritalas, kas lielākas par 25 cm.

Kolonnā "**uz ha**" iepriekšējā kolonnā (skaits) izteikts attiecībā pret nogabala platību. Konkrētajā gadījumā 8 kritalas/1,22 ha (nogabala platība) = 7 kritalas uz hektāru.

Kolonnā "**struktūras elementa kvalitātes klases**" rezultāts tiek novērtēts punktos, atkarībā no elementu skaita uz hektāru. Konkrētajā gadījumā 7 kritalas (uz hektāru) tiek novērtētas ar 1 punktu.

Rindā “**punktu summa**” tiek saskaitīts kopā punkti katrai kvalitātes klasei. Konkrētajā gadījumā “zema” kvalitāte konstatēta četriem elementiem, kas kopā veido 4 punktus, bet “vidēja” kvalitāte konstatēta trīs elementiem, kas kopā veido 6 punktus.

Meža struktūras elementi	Punktējums	Skaits		Struktūras elementa kvalitātes klases / atbilstošais elementu skaits klasē			
		Poligonā	Uz ha	Zema	Vidēja	Laba	Izcila
				1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki (d≥70 cm; d≥35)	..	2	2	< 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Stumbeņi (d≥25 cm; d≥20)	...	3	3	1 - 2	3 - 5	6 - 10	10 <
Sausokni (d≥25 cm; d≥20)	..	2	2	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Kritālas (d≥25 cm; d≥20) *	8	7	1 - 10	11 - 30	31 - 40	40 <
Mazi atvērumi	..	2	2	1	2 - 3	4 - 5	5 <
Lieli atvērumi	5	5	1 vai 4 <	2	3	4
Dzeņu sakalti vai dobumaini koki *	8	7	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Koki ar piepēm		0	0	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Punktu summa:				4	6		
Kopējā punktu summa (kvalitāte zema 1-7; vidēja 8-15; laba 16-23; izcila – 24 ≤.):				10 (vidēja)			

Atskaides aizpildīšana par A2 apakšprogrammu (biotopu veidošana)

Atskaitē jāatbild uz veidlapā norādītajiem jautājumiem – skatīt piemēru zemāk.

Programmas “Dzīvais mežs” dalībnieks	Jānis Bērziņš
Īpašuma nosaukums, novads, pagasts	“Ozoliņi”, Alūksnes nov., Jaunannas pag.
Zemes vienības kadastra apzīmējums	45580020232
Meža kvartāls, nogabals, platība	3.kv., 2.nog., 1,1 ha
Meža tips, audzes 1.un 2. stāva formula	Vēris, 7B83 3P98
Iepriekšējā gadā veiktie biotopa veidošanas pasākumi (piemēram, gredzenoto koku skaits): 2023.gadā nogredzenotas 3 apses. (2024.gadā aizpilda par 07.2023.- 03.2024. 2025.gadā aizpilda par 07.2024. - 03.2025.)	

Dalībnieka uzdevums ir novērtēt apakšprogrammā uzņemto nogabalu meža struktūras elementus, kas nozīmīgi meža dabas daudzveidības veicināšanā. **Dalībnieks monitoringu veic, izstaigājot visu attiecīgo meža nogabalu un uzskaitot veidlapā norādītos meža struktūras elementus.**

Meža īpašniekam attiecīgajā nogabalā jāuzskaita šādi **meža struktūras elementi:**

- 1) **Mirusī koksne. Uzskaita tikai kokus, kuru diametrs sasniedzis 25 centimetrus** (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db – vismaz 20 cm):
 - a. **kritalas** - izgāzti vai līdz 1 m augstumā nolauzti koki;
 - b. **sausokņi** - stāvoši nokaltuši koki ar zariem;
 - c. **stumbeņi** - stāvoši nokaltuši koki bez zariem vai nolūzuši koki augstāk par 1 m virs zemes. Zemē guļošo koka daļu atsevišķi pie kritālām neskaita.
- 2) **Dzeņu sakalti vai dobumaini koki** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsi, t.sk., stumbeņi). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai kokiem ar piepēm.
- 3) **Koki ar piepēm** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsi, t.sk., stumbeņi). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai dzeņu sakaltiem kokiem.
- 4) **Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki**. Tie ir koki, kuru stumbra diametrs pārsniedz 70 centimetrus (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db pārsniedz 35 cm).
- 5) **Mazi atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita atvērumus, kuros izkrituši aptuveni 4-10 vidēja izmēra koki.
- 6) **Lielu atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita lauces, pārmitas ieplakas, izgāztu koku grupas, u.tml., kuru diametrs ir aptuveni 10-20 metri.

Veidlapas kolonnā “**punktējums**” (**uzskaite**) dalībnieks atzīmē katru konstatēto struktūras elementu. Atzīmēšanas veidu dalībnieks izvēlas pats – var ielikt punktus (svītru) par katru uzskaitīto elementu vai izmantot citu piefiksēšanas metodi.

Kolonnā “**skaitis**” norāda, cik attiecīgie elementi nogabalā konstatēti. Zemāk norādītajā piemērā pie kritālām norādīts “8”, kas nozīmē, ka nogabalā saskaitītas 8 kritalas, kas lielākas par 25 cm.

Kolonnā “**uz ha**” iepriekšējā kolonnā (skaitis) izteikts attiecībā pret nogabala platību. Konkrētajā gadījumā $8 \text{ kritalas} / 1,22 \text{ ha (nogabala platība)} = 7 \text{ kritalas uz hektāru}$.

Kolonnā “**struktūras elementa kvalitātes klases**” rezultāts tiek novērtēts punktos, atkarībā no elementu skaita uz hektāru. Konkrētajā gadījumā 7 kritalas (uz hektāru) tiek novērtētas ar 1 punktu.

Rindā “**punktu summa**” tiek saskaitīts kopā punkti katrai kvalitātes klasei. Konkrētajā gadījumā “zema” kvalitāte konstatēta četriem elementiem, kas kopā veido 4 punktus, bet “vidēja” kvalitāte konstatēta trīs elementiem, kas kopā veido 6 punktus.

Meža struktūras elementi	Punktējums	Skaitis		Struktūras elementa kvalitātes klases / atbilstošais elementu skaits klasē			
		Poligonā	Uz ha	Zema	Vidēja	Laba	Izcila
				1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki (d≥70 cm; d≥35)	..	2	2	< 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Stumbeņi (d≥25 cm; d≥20)	...	3	3	1 - 2	3 - 5	6 - 10	10 <
Sausokni (d≥25 cm; d≥20)	..	2	2	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Kriticalas (d≥25 cm; d≥20) *	8	7	1 - 10	11 - 30	31 - 40	40 <
Mazi atvērumi	..	2	2	1	2 - 3	4 - 5	5 <
Lieli atvērumi	5	5	1 vai 4 <	2	3	4
Dzeņu sakalti vai dobumaini koki *	8	7	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Koki ar piepēm		0	0	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Punktu summa:				4	6		
Kopējā punktu summa (kvalitāte zema 1-7; vidēja 8-15; laba 16-23; izcila – 24 ≤.):				10 (vidēja)			

Atskaites aizpildīšana par B apakšprogrammu (dabai draudzīga mežsaimniecība)

Atskaitē jāatbild uz veidlapā norādītajiem jautājumiem – skatīt piemēru zemāk.

Programmas "Dzīvais mežs" dalībnieks	Jānis Bērziņš
Īpašuma nosaukums, novads, pagasts	"Ozoliņi", Alūksnes nov., Jaunannas pag.
Zemes vienības kadastra apzīmējums	45580020232
Meža kvartāls, nogabals, platība	3.kv., 2.nog., 1,1 ha
Meža tips, audzes 1.un 2. stāva formula	Vēris, 7B83 3P98
Iepriekšējā gadā veiktie biotopa veidošanas pasākumi (piemēram, gredzenoto koku skaits): 2023.gadā veikta izlases cirte, izveidoti 3 atvērumi, nocirsti 30 m ³ koksnes. Nogredzenotas 3 apses. (2024.gadā aizpilda par 07.2023.- 03.2024. 2025.gadā aizpilda par 07.2024. - 03.2025.)	

Dalībnieka uzdevums ir novērtēt apakšprogrammā uzņemto nogabalu meža struktūras elementus, kas nozīmīgi meža dabas daudzveidības veicināšanā. **Dalībnieks monitoringu veic, izstaigājot visu attiecīgo meža nogabalu un uzskaitot veidlapā norādītos meža struktūras elementus.**

Teritorijās, kas kartē norādītas ar atzīmi "B (neiejaukšanās), elementu uzskaiti neveic, un šo platību neņem vērā aprēķinot elementu skaitu uz hektāru.

Meža īpašniekam attiecīgajā nogabalā jāuzskaita šādi **meža struktūras elementi**:

- 1) **Mirusī koksne. Uzskaita tikai kokus, kuru diametrs sasniedzis 25 centimetrus** (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db – vismaz 20 cm):

- a. **kriticalas** - izgāzti vai līdz 1 m augstumā nolauzti koki;
 - b. **sausokņi** - stāvoši nokaltuši koki ar zariem;
 - c. **stumbeņi** - stāvoši nokaltuši koki bez zariem vai nolūzuši koki augstāk par 1 m virs zemes. Zemē guļošo koka daļu atsevišķi pie kriticalām neskaita.
- 2) **Dzeņu sakalti vai dobumaini koki** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsuši, t.sk., stumbeņi). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai kokiem ar piepēm.
 - 3) **Koki ar piepēm** (jebkāda diametra dzīvi vai kaltsuši, t.sk., stumbeņi). Var atkārtoti uzskaitīt kokus, kas pieskaitīti pie mirušās koksnes, vai dzeņu sakaltiem kokiem.
 - 4) **Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki**. Tie ir koki, kuru stumbra diametrs pārsniedz 70 centimetrus (meža tipos - Sl, Mr, Gs, Mrs, Pv, Nd, Db pārsniedz 35 cm).
 - 5) **Mazi atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita atvērumus, kuros izkrituši aptuveni 4-10 vidēja izmēra koki.
 - 6) **Lieli atvērumi vainagu klājā**. Uzskaita lauces, pārmitas ieplakas, izgāztu koku grupas, u.tml., kuru diametrs ir aptuveni 10-20 metri.

Veidlapas kolonnā "**punktējums**" (**uzskaite**) dalībnieks atzīmē katru konstatēto struktūras elementu. Atzīmēšanas veidu dalībnieks izvēlas pats – var ielikt punktus (svītru) par katru uzskaitīto elementu vai izmantot citu piefiksēšanas metodi.

Kolonnā "**skaits**" norāda, cik attiecīgie elementi nogabalā konstatēti. Zemāk norādītajā piemērā pie kriticalām norādīts "8", kas nozīmē, ka nogabalā saskaitītas 8 kriticalas, kas lielākas par 25 cm.

Kolonnā "**uz ha**" iepriekšējā kolonnā (skaits) izteikts attiecībā pret nogabala platību. Konkrētajā gadījumā 8 kriticalas/1,22 ha (nogabala platība) = 7 kriticalas uz hektāru.

Kolonnā "**struktūras elementa kvalitātes klases**" rezultāts tiek novērtēts punktos, atkarībā no elementu skaita uz hektāru. Konkrētajā gadījumā 7 kriticalas (uz hektāru) tiek novērtētas ar 1 punktu.

Rindā "**punktu summa**" tiek saskaitīts kopā punkti katrai kvalitātes klasei. Konkrētajā gadījumā "zema" kvalitāte konstatēta četriem elementiem, kas kopā veido 4 punktus, bet "vidēja" kvalitāte konstatēta trīs elementiem, kas kopā veido 6 punktus.

Meža struktūras elementi	Punktējums	Skaitis		Struktūras elementa kvalitātes klases / atbilstošais elementu skaits klasē			
		Poligonā	Uz ha	Zema	Vidēja	Laba	Izcila
				1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
Dzīvi bioloģiski veci lielu dimensiju koki ($d \geq 70$ cm; $d \geq 35$)	..	2	2	< 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Stumbeņi ($d \geq 25$ cm; $d \geq 20$)	...	3	3	1 - 2	3 - 5	6 - 10	10 <
Sausokni ($d \geq 25$ cm; $d \geq 20$)	..	2	2	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Kritālas ($d \geq 25$ cm; $d \geq 20$) *	8	7	1 - 10	11 - 30	31 - 40	40 <
Mazi atvērumi	..	2	2	1	2 - 3	4 - 5	5 <
Lieli atvērumi	5	5	1 vai 4 <	2	3	4
Dzeņu sakalti vai dobumaini koki *	8	7	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Koki ar piepēm		0	0	1 - 5	6 - 10	11 - 15	15 <
Punktu summa:				4	6		
Kopējā punktu summa (kvalitāte zema 1-7; vidēja 8-15; laba 16-23; izcila – 24 ≤.):				10 (vidēja)			